

De Frans-Vlaamse oorlog (1297-1320)

Véronique Lambert*

Het¹ Frans-Vlaamse conflict nam een aanvang op het moment dat Gwijde van Dampierre, graaf van Vlaanderen (1278-1305), zijn leencontract met Filips IV de Schone, koning van Frankrijk (1285-1314), opzegde. Deze leenopzegging betekende zoveel als een oorlogsverklaring en Franse troepen onder leiding van Karel van Valois en Raoul van Nesle vielen op 15 juni 1297 Kroon-Vlaanderen binnen. De tussenkomst van paus Bonifatius VIII (1294-1303) leidde tot een wapenstilstand die zou duren tot 6 januari 1300, maar de daaropvolgende dag barstte de oorlog opnieuw in alle hevigheid los. Reeds in mei moest Gwijdes zoon, Robrecht van Bethune, zich overgeven. Samen met zijn vader en broer (Willem van Crèvecoeur) begaf hij zich naar Parijs; ze werden onmiddellijk gevangen gezet. De jongere zonen van de oude graaf, Gwijde van Namen, Jan van Namen en Hendrik van Lodi, vonden een onderkomen in Namen. De gevolgen van deze capitulatie waren dat Kroon-Vlaanderen bij het Franse kroondomein werd aangehecht en voortaan bestuurd werd door de Franse gouverneur Jacques de Châtillon, oom van koningin Johanna van Navarra. De nieuwe gouverneur stond voor een politiek die de koningsgezinde Leliaards bevoordeelde en zorgde ervoor dat de kloof met de graafgezinden groter werd. De zware financiële lasten leidden

* Historica Universiteit van Gent.

¹ Overgenomen uit: V. LAMBERT, "De Guldensporenslag van fait-divers tot ankerpunt van de Vlaamse identiteit (1302-1838): de natievormende functionaliteit van historiografische mythen", in: *Bijdragen en Mededelingen betreffende de Geschiedenis der Nederlanden*, 115 (2000), pp. 365-391 (pp. 367-369). Deze bijdrage verscheen ook eerder in *Aktief*, juni 2002.

tot bloedige volksoptstanden in Brugge (juli 1301) en Gent (maart 1302). Al vlug zagen Gwijde van Namen en Willem van Gulik, respectievelijk zoon en kleinzoon van Gwijde van Dampierre, het belang in van een alliantie met de Brugse volksmenner Pieter de Coninck: het loyalisme van het volk tegenover de Dampierre-dynastie was een feit geworden, vooral na de intrede van het tweetal te Brugge. Willem van Gulik werd als leider erkend in Brugge, Damme en Aardenburg, en aan het hoofd van de Brugse milities brandde hij de woning van de Fransgezinde heer van Sijsele plat en nam hij het kasteel van Male in. Bovendien stuurden de Gentenaars een afvaardiging naar Brugge om een verbond met de opstandelingen te sluiten, maar bij hun terugkeer bleek de stemming in de stad te zijn omgeslagen en werd een akkoord met Jacques de Châtillon gesloten. De Franse gouverneur trok vervolgens met zijn leger naar Brugge en bezette de stad, evenwel nadat hij de schuldigen de kans had gegeven te vluchten.

In de vroege morgen van 18 mei 1302 slopen de opstandige graafgezinden Brugge opnieuw binnen. Dit was geen moeilijke onderneming omdat De Châtillon na de Brugse opstand van juli 1301 de stadspoorten had laten slopen, de wallen vernielen en de grachten dempen. De Franse krijgslieden en de Leliaards werden van hun bed gelicht en gedood of gevangen genomen onder de vooraf afgesproken strijdkreet 'schild en vriend'. De Franse gouverneur kon samen met enkele anderen ontkomen.

Vanuit Brugge vertrokken Willem van Gulik en Gwijde van Namen voor een heroveringstocht van 'Vlaamssprekend Vlaanderen'; alleen Gent bleef in handen van de Leliaards. Na hun expeditie brachten de Dampierres hun leger samen voor Kortrijk, waar de burcht nog steeds in handen was van een Frans garnizoen. Maar ook Filips de Schone had niet stilgezeten en bracht een machtig leger op de been dat op 8 juli in de buurt van Kortrijk aankwam; Robert van Artesië sloeg er zijn kamp op op de Pottelberg. Op 11 juli werd de befaamde Guldensporenslag geleverd waarbij het Franse leger een verpletterende nederlaag leed, maar dit betekende in geen geval het einde van de Frans-Vlaamse oorlog. Pas drie jaar later, in juni 1305, werd het vredesverdrag tussen Vlaanderen en Frankrijk afgekondigd te Athis-sur-Orge waardoor het graafschap onder zware financiële druk kwam te staan. Nog eens zeven jaar later, op 11 juli 1312, werd het Verdrag van Pontoise ondertekend waarbij de kasselrijen Rijsel, Dowaaï, Bethune en Oorschie aan Frankrijk werden afgestaan in ruil voor het kwijtschelden van de jaarlijkse rente van tienduizend pond die aan de koning diende betaald te worden. De uiteindelijke verzoening tussen de graaf van Vlaanderen en de koning van Frankrijk kwam er pas na het overlijden van Filips de Schone: op 5 mei 1320 kwam een definitief vredesverdrag tot stand waarbij Vlaanderen zijn aanspraak op de zuidelijke kasselrijen liet varen. Het huwelijk van Lodewijk van Crécy, kleinzoon van Robrecht van Bethune, met Margareta, dochter van Filips V, moest de vrede bezegelen. Het zou tot 1368 duren vooraleer de kasselrijen

Rijsel, Dowaaï en Oorchie weer bij Vlaanderen zouden gevoegd worden. Bethune was voorgoed verloren en bij het vorstendom Artesië aangehecht.

